

ברכת אילנות

(או"ח רכו, א) היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין פרח, אומר: בא"י אמ"ה שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם. ואינו מברך אלא פעם אחת בכל שנה ושנה, ואם איחר לברך עד אחר שגדלו הפירות, לא יברך עוד.

האם דווקא ביוצא

יש שרצו לדייק מלשון הגמ' והשו"ע דדווקא ב"יוצא" מן העיר מוטל עליו לברך ברכת האילנות, אבל על אילן המלבלב בחצירו אינו מוטל עליו לברך. אבל עי' בשו"ת ציץ אליעזר (חלק יב סי' כ) שדן בזה באריכות ומביא דברי שלשה ראשונים ששינו מלשון הגמ' וכתבו בלשון "הרואה" במקום "היוצא", וז"ל הרוקח (סי' שמ"ב) **הרואה** אילנות שהוציא פרח כגון בניסן אומר וכו'. וכ"ה ברבינו ירוחם (נתיב י"ג ח"ב) שכותב וז"ל **הרואה** אילנות בנץ שלהם כגון בימי ניסן מברך וכו'. גם באבודרהם (הל' ברכות שער השמיני) כותב ג"כ **הרואה** אילנות פורחים וניצנים עולים בשדות בימי ניסן מברך וכו'. ובולט לעין שדקדקו לשנות מלשון הגמ' כדי שלא יטעו לחשוב שצריכים דוקא לצאת חוץ למקום ישוב, אלא צריכים לברך בכל מקום שאדם רואה אילנות פורחים. והגמ' אורחא דמילתא נקט, שעל פי רוב אין רואים פריחת אילנות כי אם מחוץ לבתי העיר. וכן מבואר להלכה בספר חיי אדם (כלל סג, ב) שכתב כשרואה אילנות וכו'.

וגם על הרמב"ם שכותב בלשון היוצא לשדות או לגנות כתב בספר מעשה רוקח שבהווה דיבר. ויתר על כן בספר פרי האדמה על הרמב"ם כתב דאדרבה מדקאמר הרמב"ם או לגנות אתא לרבוויי בזה אילנות גם אם יהיו נטועים תוך חצירו.

אמנם מאידך גיסא הגר"ח פלאג'י (לב חיים ח"ב סי' מ"ד) משיג על הפרי האדמה וכותב דלשון זה שכתב הרמב"ם היוצא לשדות ולגנות מורה בהדיא כי לגנות אינן בחצירו כי סתם גנות הם במקומות מיוחדים בכניסת העיר או ביציאתה וצריך היוצא לצאת, וסובר שם לעיקר שמן הצורך לצאת לשדות ולגנות ולברך ולא סגי אם יש לו בחצירו גינה לברך ברכה זו.

אבל כתב הצי"א שבספרו רווח חיים מביא דברי המעשה רוקח על הרמב"ם, וכותב דאם הוא זקן או חולה שאינו יכול להלך ברגליו למקום רחוק יכול לברך באיזה גינה בתוך העיר. מבואר שסבר שמעיקר הדין אפשר לברך בעיר. ולא עוד אלא שבספרו מועד לכל חי מעיד שכך הוא מנהגם של רבני דקושטא לברך בעד חלון ביתם ובחצרם.

תיקון הנשמות

וכן פסק בספר פתח הדביר דאם נמצאים גנות ונטיעות תוך העיר שפיר מברך כשרואה אילנות פורחין דמאי שנא. ומוסיף שאפילו על דרך האמת דברכה זו מועלת לתקן הנשמות הנדחות שאינן יכולות לבא אל מנוחתם, ומתלבשים בענפי האילנות ונתקנות ע"י הברכה בכוונה זו וכו', בכל המקומות שנטועים בו אילנות, אפילו בתוך העיר, עבידי דאתו אותן הנשמות אולי יתוקנו ע"י הברכה בכוונה, דמאן פלג לן עיין שם.

בשבת

כתב בספר כף החיים (רכו, ד) וז"ל, בשבת ויו"ט אין לברך ברכת האילנות שמא יטלטל האילנות, או יקח בידו הפרחים להריח בהם, או שמא יתלוש.

עוד כתב שלדברי המקובלים שכתבו שע"י ברכה זו מברר ניצוצי הקדושה מן הצומח, יש עוד איסור נוסף דבורר, וע"כ אסור לברך ברכה זו בשבת ויו"ט וכן עמא דבר.

ועי' בשו"ת בצל החכמה שמביא שבספר מועד לכל חי (סי' א אות ח) כתב שבקושטא נוהגין לברך ברכת האילנות אפילו בשבת ויו"ט, אכן באיזמיר "לא ראיתי ולא שמעתי מימי עולם" דמברכין בשבת ויו"ט ברכת האילנות. ומסביר שמנהג זה שבין קושטא ואיזמיר תליא בשינוי מנהג אחר שביניהם, שבקושטא שנוהגין לברך על ראיית האילנות שבתוך העיר ואינם יוצאים חוץ לעיר לברך שפיר מברכין אפילו בשבת, לא כן באיזמיר שנוהגין לצאת מקיר העיר וחוצה לברך שם, לכן בשבת דאיתיה באזהרה ד"אל יצא איש ממקומו" לא מברכין. דאם נאמר דהוא משום חשש שמא יטלטל את האילנות או יקח בידו הפרחים להריח בהם ושמא יתלוש, אפילו בקושטא יש להם לחוש שלא לברך בשבת ויו"ט.

הרי שלא אסר לברך בשבת ויו"ט מחששא דשמא יטלטל האילנות ושמא יתלוש, כפי שהעתיק הכף החיים בשמו, ואדרבה מפורש שנהגו בקושטא לברך גם בשבת ויו"ט, ומוכח דלית להו הך חששא.

האם יש לחוש שמא יתלוש

והטעם שאין לחוש הוא מהא דאיתא בסוכה (לז, ב) ואמר רבה הדס במחובר מותר להריח בו, אתרוג במחובר אסור להריח בו, וכ"ה בטור (או"ח סי' של"ו) הדס המחובר יכול להריח בו שאין הנאתו אלא להריח, וזה יכול לעשות במחובר, אתרוג ותפוח וכל דבר הראוי לאכילה אסור להריח בו במחובר שמא יקוץ אותו לאוכלו. ואם מותר להריח בשבת בהדס המחובר ולא חיישינן שמא יתלשנו, אעפ"י שהוא מתקרב אליו להריח בו וככל שמתקרב אליו יותר מריח יותר, ואפי"ה כיון שגם במחובר יכול להריח בו לא חיישינן שיבא לתולשו, א"כ כ"ש בברכת האילנות שאינו צריך להתקרב אל האילן כלל, וכל שמכיר בראיה ברורה ובהירה את הבלבוב שבהם דיו. ואעפ"י שהוא עומד רחוק מהם, בודאי שאין מקום לחוש שמא יבא לתלוש מאחר והוא יכול לברך עליהם כשהם מחוברים ואפי' מרחוק.

ואע"פ שהם אילני פירות, ובאתרוג ותפוח ובכל דבר הראוי לאכילה אסור להריח בו במחובר, הרי גם בנ"ד אין פירות רק לבלוב באילנות שהוא בא לברך על ראייתם. ואדרבה אם הפירות שבאילן כבר ראויים לאכילה אין לברך על ראייתם לכו"ע כבשו"ע (סי' רכו).

ואפילו לפי המג"א (שלו, י) בשם היש"ש והר"ן שאסור להריח בשבת בהדס המחובר, כגירסת הגאונים שהדס המחובר אסור להריח בו שמא יתלוש, בנ"ד אין סיבה לאסור, שהרי טעמייהו של הגאונים דכיון דלריחא קאי ליכא הכירא, וז"ל המחצית השקל כיון דליכא הנאה אחרת כי אם להריח, וכיון דמותר להריח בו לית ליה הכירא, וחיישינן דלמא אתי למקציה, אבל אתרוג במחובר מותר להריח בו, כיון דראוי לאכילה ולא הותר לו כי אם הריח, אית ליה הכירה ולא אתי למקציה. וזה לא שייך באילני דמלבב, דלא קיימי לריחא אלא לאכילת הפרי, ואדרבה אם יתלוש להפריח והנץ לא יתהוה שוב ממנו פרי ובודאי לא יתלוש, שגם בחול אין הפרח עומד לתלישה משא"כ הדס.

יתר על כך מפורש בשכנה"ג (שם אות ט') בנכנס בשבת לגינה ופרדס והריח שם ריח ורדים פרחים ואתרוגים שיברך ברכת הריח, ולא חיישינן שמא יבא לתלוש. דדוקא בהך דהדס ואתרוג שמגיע עצמו אל ההדס והאתרוג להריח בהם בזה איכא למגזר שמא יבא לידי תלישה, אבל נכנס לפרדס ואינו מכוין להריח אלא שבהכנסו לגינה ממילא הוא מריח ריח הבשמים של ההדס והאתרוג ודאי צריך לברך, דכיון שאינו הולך אצלם להריח ליכא למיחש לשמא יתלוש, (והא"ר מעתיקו). א"כ

בנ"ד שאינו מקרב עצמו אל האילן המלבלב לברך עליו, בודאי שיכול לברך על ראייתו ואין לחוש לשמא יתלוש.

האם מותר להריח דבר שאסור באכילה

עוד כתב להתיר על פי דברי הבה"ט (או"ח סי' רט"ז סק"א) בשם האמונת שמואל (סי' מה) שדבר שאסור באכילה ולא בהנאה, מותר להריח בו אפילו לכתחילה. וע"ע בביה"ל (רטז, ב) שהוכיח להתיר להריח דבר האסור באכילה מהא דמותר להריח ב"מוסק" גם להרא"ש והרמ"ה. אבל אח"כ דוחה הראיה מ"מוסק" שעיקרו עומד להריח ולא לאכילה, ואפילו אם נותנין אותו בקדירה ג"כ עיקרו להריח, ומשו"ה לא חיישינן שמא יבוא לאוכלו, משא"כ בדבר שעיקרו עומד לאכילה ומחמת טוב טעמו מריח בזה מסתברא דלכתחלה אין להריח, כיון דגם ריחו הוא רק טעם התבשיל שמריח מחמת טובו ושמנו וכדומה בודאי יש לחוש שמא יבוא לאוכלו. ודוגמא לזה איתא בש"ס אמרינן לנזירא "סחור סחור לכרמא לא תקרב", משום שמא יבוא לאוכלו, וכ"ש להריח בו להדיא לעורר בו תאוה לאותו דבר.

מבואר כי גם דברים הראויים לאכילה ולפעמים גם אוכלים אותם כיון שאין עיקרם לאכילה לא חיישינן בהו לשמא יבא לאוכלם, וכ"ש לא לשמא יבא לתולשם לאוכלם, וא"כ כ"ש באילנות המלבלבים שאינם ראויים לאכילה כלל שאין לחוש לשמא יבא לתולשם. ואפילו להבה"ל כאן ליכא סיבה לחשוש שמא יתלשנו.

איסור בורר

ומה שמוסיף בכה"ח לאסור לברך משום שבורר ניצוצי הקדושה מן הצומח, ואסור בשבת ויו"ט משום בורר, כתב בספר הנ"ל ש"אין לי עסק בנסתרות", אבל קשה להבין איך יהיה בזה איסור בורר. שאם אמרו המוציא את החי פטור לפי שלא היה הוצאה כזו במשכן, א"כ כ"ש בזה שלא היתה ברירה כזו במשכן. ועוד שכמבואר בספרים נראה שבירור ותיקון ניצוצי קדושה אלו אינו אלא כשאומר הברכה בכוונה רצויה, ע"י מורה באצבע (סי' קצ"ט) שכתב מאד יתעצם בכוונתו בברכה זו שהיא לתיקון הנשמות שהם מגולגלות בעצי בשמים והעשבים בזה"ז ויבקש עליהם רחמים עכ"ל, וא"כ לא גרע נ"ד מהא דאמרינן (שבת עד, ב) בטויה על גב בהמה, דחכמה יתירה שאני. ויש לדון, שאין כוונת הברכה"י על כוונות עמוקות על פי קבלה, אלא שיכוון באמירת הברכה, א"כ לכאורה אינו דומה לטויה דהוי חכמה יתירה.

ועי' שו"ת חת"ס (ח"ו סי' כ"ט) דמשה רבינו כתב ספר תורה בשבת ע"י השבעת קולמס כמבואר בשלה"ק דלא גרע מכתב בשמאלו דאין דרך כתיבה בכך.

עוד יש להעיר שאפילו אם נאמר שיש כאן "מעשה בורר", אבל הרי בורר האוכל מתוך הפסול שאינו אסור אלא בכלי, וכאן ליכא כלי. ואינו מסתבר שיהיה נחשב כבורר לאחר זמן שאסור גם באוכל מתוך פסולת, אמנם עי' לק' שיש שהחשיבו "בורר" זה כבורר לאחר זמן.

ברכה על המן

עוד יש להעיר דהנה דנו האחרונים איזה ברכה ברכו על המן, ועיין בספר בני יששכר (מאמרי השבתות מאמר ג אות ג) שהביא בשם הרמ"ע מפאנו, שלעתיד לבא בסעודה של לוייתן יוציאו צנצנת המן הנגנו, והוא נקרא לחם כמו שנאמר לחם אבירים אכל איש וכו', דקאי על המן, וכתב שם שיברכו על המן "המוציא לחם מן השמים".

וכתב הבני יששכר שכשהיה מסתופף פעם אחת אצל הגאון המקובל רבי צבי הירש מזידיטשוב ז"ל חקר האיך היה ברכת המן, וענה שם אחד מן החברים שכמדומה כי לא ברכו על המן כל עיקר, כיון שהוא לחם אבירים, לחם שנבלע באיברים כדאיתא ביומא (עה, ב) וא"כ הא לא היה בו בירור של פסולת, ומבואר בשער המצות (להאריז"ל) כי כל עיקר הברכה הוא לברר ניצוצין ולהפרידם מן הפסולת, ובמין לא היה פסולת. ואם נצרף דברי הארי ז"ל עם דברי הכף החיים, אז יהיה אסור לברך בשבת על שום אוכל משום איסור בורר, שהרי מברר ניצוצות הקדושים מהפסולות.

שו"מ בשו"ת יחזיה דעת (ח"א סי' ב) בשם שו"ת באר מים חיים בכתב יד, שנשאל על זה, שהרי גם בכל הברכות והתפלות אנו מבררים, והשיב, שזהו לצורך אותה שעה, וקי"ל בורר אוכל לאלתר שרי, משא"כ בברכת האילנות שאינה צריכה לאותה שעה, שהרי יכול לברך ברכה זו בכל חודש ניסן, והרי זה כבורר לצורך אחר זמן שאסור.

ועל עיקר דברי כף החיים תמה שם מנין לו שבענין רוחני כזה שייך דין בורר, וכל המלאכות האסורות בשבת למדנו ממלאכת המשכן, וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון.

עוד הביא מהרה"ג רבי אברהם פלאג'י בספר וימהר אברהם (מערכת ב' אות צ"ט) בשם הרה"ג רבי אברהם פונטרימולי בדרשתו, שחקר איך מתפללים בשבת, והרי אסור לברר אוכל מתוך הפסולת (שלא לאלתר), ותי' מכיון שיש בזה פיקוח נפש של הצדיקים מותר.

פסק הלכה על פי קבלה

ועיין בשו"ת הרדב"ז (ח"ד סי' קח) שכתב בזה הלשון ואל תאשימני ותחשדני שאני פוסק הלכה ומורה הוראה על פי דרך הקבלה וכו'. והחיד"א בספר מראית העין בחידושו לסנהדרין (ק, א) כתב, שאין להוציא דין על פי סודות. ובשו"ת חתם סופר (חאו"ח סי' נ"א) כתב וז"ל ואני אומר, כל המערב דברי קבלה עם ההלכות הפסוקות חייב משום "לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה וכו'".

הנהגת הגדולים

בספר פסקי תשובות (רכו הערה 37) מביא שבאורחות רבנו (ח"ג עמ' רכד) כתב שהגרי"י קניבסקי זצ"ל נהג לברך בשבת, וכ"כ בספר הליכות שלמה (פכ"ג הערה 121) שהגרש"ז אויעבראך זצ"ל היה מברכה אף בשבת, ובשם נפש דוד להאדר"ת זצ"ל שהיה מהדר לברכה בשבת כדי להשלים מאה ברכות.

האם דווקא בניסן

בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' כח) כתב לדייק מזה שאמרו "יוצא בימי ניסן" משמע דעל פרחי השקדים שממהרים הרבה קודם ניסן אין לברך. גם אין לברך אלא על ריבוי אילנות, ודייק מדברי הרמב"ם (פ"י דברכות הי"ג) שכתב היוצא לשדות ולגנות, משמע דווקא שדות וגינות שיש להם הרבה אילנות ולא אילן יחיד.

אמנם בחי' הריטב"א (ר"ה יא, א) כתב להדיא שיומי ניסן לאו דווקא, אלא כל מקום ומקום לפי מה שהוא דמלבלבי. וכן פסק המשנ"ב (רכו, א) וז"ל אורחא דמלתא נקט שאז דרך ארצות החמים ללבלב האילנות, וה"ה בחודש אחר כל שרואה הלבלוב פעם ראשון מברך.

וכ"כ בשו"ת הר צבי (או"ח א סי' קיח) וז"ל בתשובות השיב משה (או"ח, סימן ח) כתב, דלאו דווקא ניסן, אלא כ"ז שהוא רואה אילנא דמלבלבי מברך עליהם. ודבר זה א"צ לפנים דודאי צריך לברך

על חסדי המקום ב"ה באיזה זמן שיהיה דמ"ש, רק דהגמרא נקט ביומי ניסן שהוא אורחא דמילתא ברוב השנים. וכן כתב בדה"ח ובמחצית השקל דה"ה לאדר ואייר מברכין. וכן העלה בספר מגן גבורים למפרשי הים וכ"ה במשנה ברורה בשם אחרונים.

אמנם החיד"א (ברכ"י) כתב "ואני שמעתי" דברכה זו על דרך האמת שייכא דוקא לימי ניסן. ולפי"ז גם על פרחי שקדים יכול לברך בימי ניסן, והכי חזינן לרבנן קשישאי ברוכי מברכי על פרחי שקדים בימי ניסן, וכן עיקר.

נשים

עי"ש עוד שהסתפק למ"ד דיומי ניסן דוקא אי נשים חייבות בברכה זו. דלכאורה יש לומר דהוי מצות עשה שהזמן גרמא ופטירי. ואף דכאן יש לומר דלילה אינו פוטר לגמרי דהחיוב נמשך לברך אחר כך ביום, מכל מקום הרי כעי"ז הקשו תוס' בקדושין (לו, א) וא"ת, אמאי אצטריך קרא בגמרא למעוטי נשים ת"ל דכולהו מ"ע שהזמן גרמא הוה שהרי אינם נוהגות אלא ביום, וכן הקשו שם (כט, א), וכן מבואר בטו"א (מגילה שם) שמוכיח דמקרא בכורים נוהג בלילה מדתנן בפ"ק דבכורים דעבד ואשה מביאין ואין קוראים שא"י לומר אשר נתת לי ד', וקרא למ"ל תיפ"ל דהו"ל מ"ע שהזמן גרמא, אע"כ ש"מ דמצות קריאה בלילה נמי איתא.

בלילה

ולענ"ד אינו דומה מילה וקריאת ביכורים בלילה לברכת אילנות, דבמילה יש מיעוט שלא מלין בלילה, א"כ י"ל שהזמן של היום גרם, משא"כ ברכת אילנות שזה שלא מברכים בלילה אינו אלא משום שא"א לראות הלבול בלילה, א"כ אין זה נחשב לזמן גרמא.

שו"ר בשו"ת ציץ אליעזר (יב, כ) וז"ל צודק הבעל יין הטוב דאיתא לברכה זו גם בלילה, וגם בלילה (ובפרט לאור הנר) אפשר שפיר להתרשם ולהנות ביופי הראיה ובהתחדשות הבריאה, (ולמטותא דידיה מדוע לא מחשיב לה א"כ למעשהז"ג שנשים יהיו פטורות דומיא דגבי וראיתם אותו פרט לכסות לילה).

ובתשו' חת"ס (או"ח סימן נו) מביא שהנשים אין מברכות ברכת החמה, ואעפ"י שתמה שם אמאי לא נהגו נשים לברך ברכה זו, ע"כ כוונתו דאעפ"י דפטורי מ"מ הרי כבר נהגו לקיים גם מצוה שלא נתחייבו בהם. אבל מעיקר הדין משמע דפטירי משום מ"ע שהז"ג. ועיין שו"ע (רצו, ח) דדעת הרמ"א דנשים לא יבדילו לעצמן, וכתב המג"א, דדוקא במצוה דיש בה עשייה רשאין לעשות ולברך אבל בדבר שאין בה אלא הברכה כגון כאן אין רשאין, ואפשר דמה"ט לא נהגו לקדש הלבנה. ובדברי מג"א אלו מיושבת תמיהת החת"ס הנ"ל על ברכת החמה.

ויותר נראה שתמיהתו אינו מצד שנשים מברכות על מ"ע שהז"ג, אלא שאין זה זמן גרמא משום שתלוי בחמה ולא בזמן.

עצי ערלה

הגרע"א בהגהתיו על שו"ע מסתפק אם יכול לברך ברכת האילנות אם האילנות הם תוך ג' שנים לנטיעתן, כיון דא"א ליהנות מפריה, והרי לשון הברכה הוא "ליהנות מהן וכו'". ומסיק שהיכא והיכא דהוי ספק שיכול לברך, ולא מקרי ספק ברכה, כיון דהדין דספק ערלה בחו"ל מותר, א"כ ראוי ליהנות ממנו ומברך שפיר.

גם בשו"ת דובב מישרים (ח"ג סי' ה) נשאל האם אפשר לברך על אילני ערלה, ומסביר הצד שאין לברך משום דאולי דומה לאילן סרק דאין מברכין עליו, (הלק"ט ח"ב סי' כ"ח), או"ד כיון דעכ"פ הפירות ראויים לעכו"ם או לחולה, שייך לברך עליהם שברא אילנות טובים ליהנות בהם בני אדם.

ברכה על הנאת הגוי

[וזה חידוש שמברכים על הנאת עובדי כוכבים. ועוד הרי "אתם קרואים אדם ואין עכו"ם קרואים אדם", א"כ איך אפשר לומר עליהם ליהנות בני "אדם", אבל זה טעות שמבואר תוס' (יבמות סא, א) ובכמה מקומות שנכרים מיקרו שפיר בני אדם, כ"כ בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ג סי' ב), אבל עי"ש שא"א לברך על סמך שגויים יכולים ליהנות, דלא מצינו שיתחייבו לברך על הנאת אחרים, ורק כשיש לאדם הנאה מצרף בברכתו גם את הנאת אחרים שיש להם בזה כדאיתא בברכות (דף נ"ט) שהיכא דאית לו שותפות מברך הטוב והמטיב. וה"נ מברך על הנאתו ומשתף בברכתו הנאת כל בני"א, אבל לא שיברך רק על הנאת אחרים. וקצת משמע שהבין שגדר הברכה הוא ברכת הנהנין ולכן אינו מברך אלא על הנאת עצמו, אבל בפשטות אינו אלא ברכת השבח, א"כ מה בכך שהוא עצמו אינו נהנה, ודו"ק. ובהמשך מבואר דהוי ברכת השבח, וכנראה סובר שגם ברכת השבח שייך רק אם המברך מקבל הדבר שעליו משבח להקב"ה].

הנאה לאחר זמן

והשיב שמצד הסברא כוונת הברכה היא על ענין הבריאה בכללה, שבעצם נבראו אילנות ופירות ליהנות מהם בני אדם, ואין מעכב מה שמצד גזירת התורה אי אפשר ליהנות כעת מהם, דהא מ"מ לאחר שיעברו שנות הערלה יהיו הפירות מהאילן מותרין, א"כ ענין הבריאה היא להנאת בני אדם.

ציון עצי ערלה

עוד הביא ראייה גאונית ממתני' דמעשר שני (ה, א) דשל ערלה מציינין בחרסית, ורשב"ג פליג דס"ל דבמה דברים אמורים בשביעית אבל בשאר שנים שבאים לגזול הלעיטהו וכו', (ב"ק סט, א). ולהנ"ל גם בשאר שנים יהיה מחויב לציין שהם אילני ערלה שלא יכשלו אנשים כשרים ויעשו ברכה ועוברים אלאו דלא תשא, (ברכות לג, א), אלא ע"כ דמחויבים לברך גם על אילני ערלה.

אמנם עי"ש שרצה לדחות הראייה, דהנה יש להעיר על משנה דשם למה צריך כלל לציין ואפילו בשביעית, הלא זה שיאכלנו לא יעבור איסור כיון דרוב אילנות אינן ערלה ומותר לו לסמוך על הרוב ולאכלו.

ורצה ליישב על פי מה דמבואר במשנה דערלה (פ"א מ"ו) דנטיעה של ערלה ושל כלאי הכרם שנתערבו בנטיעות אחרות הרי זה לא ילקוט, ומבאר ברש"י, משום דכל זמן שהיא במקומה כמחובר חשיבא ולא בטלה, וכן מבואר במשנה דתרומות (פ"ט מ"ה) מאה לגנה של תרומה בדבר שאין זרעו כלה כולם אסורין, ובתוספתא שם (פ"ח ה"ג) מבואר דהטעם הוא משום דמחובר לא בטיל, והיינו משום דנחשב כקבוע.

וא"כ שפיר ניחא דצריך לציין שלא יכשל האוכלו באיסור ערלה ולא יועיל הרוב בזה, דחיישינן שמא יאכלנו במחובר, ואז עובר איסור דלא מהני רוב היתר דמחובר נחשב קבוע כנ"ל.

וא"כ אין ראייה דמותר לברך ברכת האילנות על עצי ערלה, דהא דאין צריך לציין משום זה הוא כיון דהברכה הוא שברא האילנות ליהנות בהן בני אדם, שפיר מותר לברך גם על אילן זה שאין יודע

המברך שזה ערלה, כיון שאחר שיהיו נתלשין יהיה מותר ליהנות בהם משום דאזלינן בתר רובא.
אבל מה שמסביר הטעם שמחובר אינו בטל הוא משום דהוי קבוע, צע"ג שרש"י כתב להדיא דמחובר
הוי דבר חשוב, והוי כמו בריה ולחתיכה הראויה להתכבד שאינו בטל. ואם כנים הדברים זה שייך
רק בביטול ולא בהליכה אחר הרוב, א"כ אפילו יאכל במחובר אפשר לסמוך על הרוב דלא הוי ערלה,
א"כ שוב אין ענין לציין, והזרא קושיא לדוכתיה.

חשיבות הברכה

עי' בספר אליה רבה בשם "סדר ברכות" (ה, ד) שהנזהר בברכה זו עליו נאמר (בראשית כז, כז)
"ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' ויתן לך וכו'".